

Decretum præterens Nicæni Concilii: *Quam autem post appellationem interpositam hoc necessario exposculetur, Canonum Nicæa habitorum decreta restantur, quæ a totius mundi sunt Sacerdotibus confirmata.* Zosimus, Innocentius, & Celestinus, Summi Pontifices petunt ab Africanis Carthagine sextum Concilium celebrantibus, ut observetur ab eisdem canon Nicænus circa appellationes ad Romanam sedem interjectas ab Episcoporum iudiciis, nihil tamen horum habetur in vulgatis illis viginti canonibus.

3. Gelasius Cyzicenus lib. 2. cap. 30. statutum a Nicæni Patribus editum refert, novem continens capita. 1. De Christianorum vita sane & religiose instituenda. 2. Laudabilem esse propriam manuum laborem, & aspernandam esse, qui eum aspernantur. 3. De ordine & hierarchia Ecclesiastica, & quanta Clerici sanctitate præfulgere debeant. 4. Non debere laicos in suggestum ascendere. 5. De gratia quæ per baptismum comparatur. 6. De mensa Eucharistica, in qua Christus adest, & vere ac reipsa immolatur incruente. 7. Resurrectionem Christi pignus esse resurrectionis, quam expectamus in perennem vitam. 8. Unicam esse Ecclesiam & fidem, extra quam nulla salus. 9. De providentia Dei, quæ per gratiam Sanctos disponit ad æternæ gloriæ consecutionem: his præmissis novem Nicæni Synodi institutionibus Gelasius vulgares viginti canones singillatim recenset.

5. Ambrosius præterea, in epist. ad Vercellensem Ecclesiam, hæc ait: *Patres in Concilio Nicæno tractatus addiderunt, neque Clericum quemquam esse debere, qui secunda conjugia sortitus est.* Innocentius quoque Papa I. epist. 23. ad Synodum Tolosanam, quam restituit Jacobus Sirmondus, refert ex regulis Nicænis de ordinationibus: *Ne quisquam qui post baptismum militaverit, ad Ordinem debeat Clericatus admitti: neque qui causas post baptismum acceptum egerint, &c.* Hieronymus etiam, præfat. in librum Judith fidem facit, librum Judith a Nicæna Synodo fuisse inter Canonicas Scripturas connumeratum. Neminem præterea latet illud Nicæni Concilii decretum, de non celebrando Paschali festo nisi die Dominica occurrente primum post decimanquartam mensis Martii lunam. Id enim testatum reliquit Concilium Antiochenum can. 1. ipseque, qui Nicæno interfuit, Constantinus Augustus in sua epistola, quam refert integram in ejus vitæ lib. 3. Eusebius Cæsariensis, & qui eodem in Concilio quasi sydus effulsi Athanasius, libro de Concilio Arimin. & Seleuc. denique hoc idem Epiphanius hæret. 69. At nihil prædictorum reperitur sive in Canonibus, sive in actis Synodi Nicænae.

6. Hic adde in epistola Julii Papæ recenseri Decretum Nicænum istud: *Non debere præter sententiam Romani Episcopi Concilia celebrari.* Et istud alterum de appellationibus ad Romani Episcopi tribunal admittendis; *Itud insuper tertium, ne comprovinciales quidquam stant ad versus ullum Provincie Episcopum inconsulto Romano Episcopo.* Insuper Aegypti Episcoporum epistola ad Felicem Papam II. sic enunciat: *Scimus in magna Nicæna Synodo recentiorum & octo Episcoporum, ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absque Romani Episcopi sententia Concilia celebrari nec Episcopos damnari; licet hæc & complura alia necessaria Synodi capitula fuerint ab hæreticis, quotidie nos infestantibus, excussa, nobisque præcepta.* Hujus tamen epistolæ fides nutat, eamque Baronius aliique viri pariter eruditi arguunt falsitatis, & supposititiæ dicunt.

7. In collectionibus Conciliorum inferi solet post Chalcedonensem Synodum Attici Episcopi relatio, modum ac rationem perhibens conscribendarum litterarum, quæ Canonice formatæque nominantur, per Græcarum litterarum usum: quarum alie numerales, alie propriorum nominum initiales sint, juxta Nicæna præscriptum: de quibus tamen nullum legitur inter Nicænos canones aut acta Decretum. Illud vero quod retulimus de Julii Romani Episcopi epistola circa Nicænum Decretum, de appellationibus ad Apostolicam sedem, confirmatur testimonio quoque Theodoriti lib. 2. hist. Eccl. cap. 4. referentis: Athanasium Arianorum iudiciis calumniosis oppressum recurrere ad Pontificis Julii præsidium, ipsosque Arianos missis ad Julium epistolis provocacionis istius apud Julium causam nonnulli prosequutos. Athanasius vero sequutus (ut Theodoritus loquitur) Canonem Ecclesiæ, τὴν τῆς ἐκκλησίας ἐπιτομὴν νόμον, Romam adventit, ipseque Julius adversarius diem ad causam dicendam dixit; sed quam illa Ecclesiæ lex? Non videtur Sardicenis, sed Nicæna sanctio: cum hæc appellatio Sardicensem Synodum præferret, ut liquet ex Theodoriti sequenti cap. 5.

8. Canones quidem Arabici falso adscribuntur a quibusdam Nicæna Synodo, & Franciscus Turrianus alicuius, deinde Abraham Echellensis nonnullos eorum ad-

notant, qui pro supplemento videri possint nonnullarum sanctionum, quas graves, & vetustis quidam auctores Nicæna Synodo attribuunt. Attamen si alicui harum parti pro supplemento esse, aut videri queant; restat adhuc tamen major pars, quam nullatenus attingunt canones illi Arabici. Quin etiam canones Arabici nonnullis ex vicinis illis indubitatis canonibus adferantur. Exemplo sit canon Arabicus 36. quo subijcitur Episcopus Aethiopicus Alexandrino, cui tamen Nicæni Patres jurisdictionem omnem intra Aegypti, Lybie & Pentapolis fines limitant. Qui sequitur canon Arabicus 37. electionem Archiepiscopi Salaminae, quæ Cyprî insulæ Metropolis, Antiocheno Patriarchæ adjudicat. Quod tamen jus tempore Nicæna Synodi nequaquam Antiocheno Episcopo competeat, idque probatur eo quod in Synodo Ephesina œcumenica mota questio fuit inter Antiochenum Episcopum & Constantiensem Cyprî Metropolitanum. Contendebat Antiochenus sibi jus ordinationum in Constantiensem competere. At Constantiensis & reliqui Cyprî Episcopi petitionem Antiocheni asseverabant contrarium esse constitutioni Patrum in Nicæna congregatorum, a quibus sanctum fuit can. 6. *Ut privilegia suis serventur Ecclesiis.* At vero Ephesinum Concilium ex mente Nicæni Concilii petitionem submovit Antiocheni: atque in hæc verba prorupit: *Memor sit sancta Synodus Canonis sanctorum Patrum in Nicæna congregatorum, qui conservat unicuique Ecclesiæ præsentem dignitatem.* Quod utique nullatenus judicaret Synodus Ephesina, si tunc canon ille Arabicus 37. inter Nicænos extitisset, qui discrete adjudicat Antiocheno illam ordinationem ac electionem Cyprî Metropolitanæ.

9. Deinde quarto, quoniam glutino coherere cum germanis Nicæna canonibus queat iste Arabicus numero 38. in editione Echellensis, qui numeratur 33. in editione Turriani: *Transferatur Patriarchatus Ephesæ ad urbem Regiam, ut honor sit regno & Sacerdotio simul, & honoretur Episcopus ejus nempe Ephesæ, nec parvipendatur propter translationem Patriarchatus ejus, honoreturque nomine Primatis, scilicet Catholici.* Neque etiam subijcitur Episcopus Jerosolymorum aliis Episcopis; sed honoretur, & in veneratione habeatur, quia præest sanctæ Civitati, æque in potestate ejus Crux Christi, & locus illius resurrectionis. *Honoretur quoque Dominus sedis Seleucie, &c.* Novitatem sapit frequens illa Patriarchatus & Patriarcharum denominatio, quæ non nisi post Synodum Chalcedonensem in usu fuit. Tantum autem abest, ut ab Nicæna Synodo fuerit decorata Constantiopolis Ecclesiæ dignitate Patriarchali, idque (si superior placet) per translationem Patriarchatus Ephesinæ Ecclesiæ, quæ ne per somnium quidem illo potita est unquam gradu. Quis autem ferat attribui Nicæno Concilio omnem a quocunque Episcopo Jerosolymitanæ Ecclesiæ immunitatem subjectionis, cum discretis verbis germanus canon Nicænus salvum & integrum esse jubeat jus Metropolitanum (qui Cæsariensis est Episcopus) erga Aeliæ seu Jerosolymorum Ecclesiam? De Constantiopolitano vero Patriarchatu id minime tentatum est, nisi post multos a tempore Nicæni Concilii annos, & quando id attentatum fuit, neminem latet, quanto studio obstiterit Pontifex Leo, vere Magnus, communitatis conatum illum Nicænis decretis & sanctionibus adversari. Seleucensis porro Primatis dignitas non emerit nisi post aliquot a Nicæno Concilio sæcula.

10. In actis Concilii Nicæni, quæ Gelasius Cyzicenus in lucem emisit, non omnia comprehenduntur, aut elucescunt, quæ plerique Patres de Nicænis constitutionibus perhibent. Dalmatius quidem Cyzicena Ecclesiæ Metropolitanus, quanto potuerat studio, acta ista collegerat, quæ cum aliquando in manus Gelasii incidissent, ab eo lecta explorataque fuerunt; ut ipsemet in operis hujus præliminio refert: sed post aliquod tempus cum jam volumen Dalmatii præsens non haberet, quæcumque potuit memoriter retinere, ne prorsus deperirent, scriptis exaravit. Verum cum ex ipsius memoria permulta illo codice comprehensa, quem idem Mare magnum ac vastum denominat, excidissent, evitare non potuit multarum rerum, quarum non amplius recordabatur, omissionem. Testis est Athanasius epistol. de Synodis Arim. & Seleuc. Acta Nicæni Concilii fuisse accurate descripta. Denique scribit Isidorus Mercator in sua collectionis præfatione: *Nobis quidam e consortio fratrum nostrorum Orientalium testati sunt, se vidisse Concilium Nicænum, potiores quatuor Evangeliorum magnitudinem continens, habens in se sessiones Episcoporum & productiones, judiciorum querimoniarum, atque definitiones & constitutiones, necnon & subscriptiones eorum.*

11. Ex his quæ in hanc Diatribam congesta legisti, ut mihi quidem videtur, extra omnem dubitationem alicuius resulant assertiones, quarum prima est: Non plures editos a

eos a Nicæna Synodo fuisse Canones quam viginti per-vulgatos, quos Cæcilianus Carthagenensis Episcopus (quem constat inter Nicænos Patres confesidisse) in Africam reverfus attulerat, quosque Atticus Constantinopolitanus, & Cyrillus Alexandrinus ad rogantes Africanos Patres transmiserant, quos item Rufinus in sua Ecclesiastica historia complectitur, quos pariter recenset Gelasius Cyzicenus, de quibus etiam discrete scribit Theod. lib. 2. hist. Eccl. cap. 30. Ediderunt autem Ecclesiasticos canones viginti in Nicæna Synodo. Quos denique collegit & compilavit Abbas Dionysius Exiguus, & post eum Isidorus. Usque adeo graves, multiplices, & in unum conformes testes, quis negare ausit esse omni exceptione majores: Secunda sit assertio: præter illos viginti canones, tradita fuisse ab eadem Synodo pleraque Decreta, non tamen ex communi Patrum conspiratione, in scripturam redacta; quæ tamen nonnulli privatia studiis quasi universæ Ecclesiæ valde conducibilia sollicitè collegerunt, & in libros reducerunt. Huc referri debent collectiones Dalmatii Cyziceni, quarum meminit Gelasius, ipse quoque Cyzicenus, qui tamen non potuit omnium, quæ Dalmatius recensuerat, olimque in ejus manuscripto perlegerat, ejus jam non habebat copiam, reminisci. Tertia demum assertio sit, pleraque ab antiquis Patribus relatas Nicæna Synodi constitutiones, neque apud Gelasium, neque in collectione canonum Arabicorum reperiri, sed sensim prævaluisse opinionem fortasse minime veram ex decretis Nicænis fuisse profectas. Quinimo quod ad Arabicos canones attinet, in his nonnulla etiam comprehendit Nicænis sanctionibus directe opposita: cujusmodi sunt alii Patriarchatus ab illis quos solos agnoscit Nicænum Concilium, quibus initia dedere ut plurimum posteriores Ecclesiarum confessiones & schismata, hæresesque Nestorii, Eutychetis, ac Monothelitarum: ut necesse sit falli Abrahamum Echellensem Orthodoxum, eruditumque Maronitam, dum Arabicorum canonum collectionem fuisse refert Jacobum Nilibensem Episcopum sanctitate & miraculorum operatione celeberrimum, qui Nicæna huic Synodo interfuerat.

DE EPACTIS ET ENNEADECAETERIDIBUS

ad rationem diei Paschalis ineundam,
Dissertatio.

1. **UT** anni spatium conversione Solis, sic mensis intervallum Lunæ circuitu describitur: sicut enim Sol unius anni decursu totum Zodiacum ac duodecim signa peragravit, ita Luna mensibus duodecies iteratis universum quoque Zodiacum emittit. Mensis porro lunaris diebus constat viginti novem horisque duodecim cum superadditis aliquot minutis. Lunares isti menses duodecies iterati annum Lunarem componunt, qui diebus constat trecentis quinquaginta quatuor. Sol vero eundem conficiendo Zodiaci circuitum, annum complet solarem, qui est dierum trecentorum sexaginta quinque & horarum fere sex, demptis aliquot minutis: quorum defectus cum non fuisset computatus in Solaris anni decursu, exereverat tandem a Nicæni Concilii primi tempore, usque ad annum correcti Calendarii, sub Gregorio XIII. Pontifice, qui exiit anno 1582: ad decem dies, quos ipse Gregorius demi jussit. Eoque pacto Solstitium æstivum, & Solstitium brumale, quæ jam tunc male collocabantur in fine Junii & Decembris, rediit ad eorumdem mensum diem 21. Equinoctiorum autem verni quidem ad diem Martii 21. Autumnalis vero ad diem pariter 21. Septembris. Quia vero sex horæ quater doctæ diem constituunt naturalem, idcirco singulis quadrienniis dies exurgit bissextilis, seu intercalaris, qui additur post Februarii diem 24. & tunc ille mensis fit dierum 29. cum toto triennio præcedenti dies 28. non excesserit. Eoque occurru, die quidem Februarii 24. dicitur sexto Calendas Martii, atque die inferenti, qui est 25. dicitur bis sexto Calendas Martii: unde deductum nomen diei & anni bissextilis; Litteraque Dominicalis, quæ assumpta fuerat mense Januario, mutatur in litteram præcedentem.

2. Porro ut certus assignetur annus, quo Sol & Luna suam simul in Zodiaci cursu inchoant, habenda ratio notitiæque est tum Epactæ, tum Cycli decemnovennalis, qui dicitur vulgo numerus aureus. Epacta nihil aliud est quam numerus dierum, quibus annus Solaris annum Lunarem excedit, ea ratione quam paullo ante memoravi, undecim dierum, cum superadditis horis & minutis supra Lunarem annum. Cyclus porro decemnovennalis, quem Græci Enneadecaeteridibus vocant, est computatio decem & novem annorum excur-

rentium ab eo anno, quo Sol & Luna simul eodemque die cursu Zodiaci auspiciati sunt sub signo Arietis: singulis quippe recurrentibus annorum novemdecim spatii, duo hæc sydera unum eundemque simul annum inchoant; at ceteris intermediis octodecim annis, Luna cum brevior sit, ejus annus Soli præcurrit. Itaque finito illo primo cycli decemnovennalis anno, quo duo hæc astra suam simul inchoavere cursu, dies supersunt undecim quibus Solaris annus Lunarem excedit.

3. Anno insequenti alii dies undecim superaddendi, qui cum totidem præcedentis anni diebus duos & viginti simul dies efficiunt.

Tertio deinde anno dies alios undecim adjungendo, constituentur dies triginta tres, ex quibus deducendo triginta dies, quibus constat circiter mensis Lunaris, fit additamentum mensis Lunaris intercalaris.

Quarto postmodum anno computantur ad undecim dies epactæ Lunaris tres illi, qui supersuere dies supra intercalarem seu embolismalem mensem, & ita exurgunt dies quatuordecim, quibus adjungendo dies undecim, anno qui sequitur quinto, resultant dies vigintiquinque. Sextoque anno dies pariter undecim addendo fient dies triginta sex: unde constat alia embolismalis seu intercalaris luna, præterea dies sex, quibus adjungens septimo sequenti anno alios undecim, fientque simul epactæ dies septemdecim.

4. Pari serie atque ordine anno octavo, epacta erit dierum viginti octo; annoque nono addendo ad dies viginti octo alios undecim, resultabit mensis intercalaris, & superstant novem epactæ dies: ad istos vero novem epactæ dies, decimo qui sequitur anno, si jun-gas alios undecim, epacta erit dierum viginti, & his viginti alios adjungens undecim, resultabit anno undecimo mensis embolismalis & unus insuper epactæ dies. Atque hæc serie sequentes annos profecundo invenies demum anno decimonono Lunam embolismalem dierum vigintinovem. Solus enim Lunaris mensis, quo circum-scribitur cyclus decemnovennalis, diebus vigintinovem definitur, nec alia superest dierum epacta. Itaque anno qui sequitur vigesimo, Sol & Luna simul ad idem revertentur punctum, ab eoque novum annum auspica-buntur.

5. Judæis solemne erat celebrare Pascha Luna decimanquarta die mensis Nisan, quo etiam mense annum suum inchoabant, qui nostro partim Martio partim Aprili respondet. Utebantur vero anno Lunari, qui ut videmus, nostro Solari non adæquatur. Itaque illi plerumque suam Pascha celebrabant ante vernum æquinoctium, & non raro bis intra eundem Solarem annum: nulla enim erat penes eos epactarum subductio: neque alium norant nisi quatuor annorum cyclum, quo trans-acto Lunarem mensem intercalabant; sed aliorum, qui supererant, dierum, nulla erat apud eos ratio. Hodier-ni tamen Judæi Lunari quoque utuntur anno, simul-que cyclo decemnovennali, cujus primus auctor apud Græcos Meton Alrologus proditur. Antiquorum autem sæculorum Athenienses, & reliqui fere Græci, annis Lunaribus utebantur: quos tamen ad Solares ut-cunque accommodabant mediis quibusdam intercalationibus, & octo annorum cyclis, quos octaeteridas vocabant. Arabes porro & Turcæ Lunarem mensem observant, sed nullo Solarium annorum respectu, ideoque sine ullo embolismo aut intercalatione. Quo fit ut singulis eorum mensis progressu annorum per omnes anni solaris tempestates excurrant, idemque apud eos mensis nunc in hyberno Solstitio, nunc in æstivali occurrit: mensisque ab ipsis vocatus *Romadam*, qui est totus Mahometanorum jejuniu dicitur, & id quod immedia-te sequitur triduum dicitur *Bairam*, quo suam Pascha celebrant, nunc hyeme, nunc vere, nunc æstate, nunc autumno contingat, pro Solarium annorum diversitate, ut scriptis prodiderunt multi, qui diu mores & ritus in ipsorum locis observaverunt. Epocham vero ditionumerationis suorum temporum sumunt Turcæ aliique Mahometani ab Hegira, seu fuga Mahometis, quæ incidit in annum Christi 622. mense Julio. Denique testis est omni exceptione major Ambrosius, epist. ad Episcopos Emiliae, Nicænos Patres usum enneadecaeteridis approbasse ad explorandum Paschalis festi diem. Ejus enim verba hæc sunt: *Unde majores nostri in tractatu Concilii Nicæni cum diem enneadecaeteride, si quis diligenter intender, statuendum putaverunt.* Eandemque postea rem Dionysius Exiguus de Nicæna Synodo testificatus est.